

Ochrona prawna walorów turystycznych

Cz. VI. Walory turystyczne o charakterze zabytkowym

Nie ulega najmniejszej wątpliwości, że istnienie na danym terenie zabytku, zwłaszcza zabytku nieruchomego w postaci zamku, pałacu, ogrodu itp. stanowi istotny walor turystyczny danego terenu. Reżim prawny ochrony tego typu walorów turystycznych jest dwojaki:

- 1) sam zabytek podlega ochronie na podstawie ustawy z 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 ze zm.),
- 2) zabytek jest elementem krajobrazu stanowiąc walor krajobrazowy w rozumieniu art. 5 pkt 23 ustawy z 16 kwietnia 2004 o ochronie przyrody (Dz.U. Nr 92, poz. 880 ze zm.); jeśli zaś wziąć pod uwagę, że ochrona przyrody jest traktowana jako część ochrony środowiska, to należy także wskazać na to, że w ustawie z 27 kwietnia 2001 Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2008 Nr 25, poz. 180 ze zm.) krajobraz jest traktowany jako element środowiska, co pozwala włączyć ochronę walorów zabytkowych nie tylko w węższe ramy ochrony przyrody, lecz także w szersze ramy ochrony środowiska.

W polskich opracowaniach dotyczących prawnej ochrony środowiska (w tym ochrony przyrody) ochrona zabytków nie jest włączana do ochrony środowiska. Inaczej jest w systemach prawnych bliskich nam kulturowo sąsiadów z południa, gdzie w Czechach akcentuje się wzajemne przenikanie ochrony środowiska i troski o zabytki kultury, a ochronę nieruchomości zabytków traktuje się jako jeden z kierunków ochrony środowiska [1], a w Słowacji troskę o nieruchomości zabytki kultury umieszcza się w ramach części szczególnej prawa środowiska razem z troską o komponenty środowiska i ekosystemy [2]. Niemniej jednak koncepcja prawnej ochrony krajobrazu także na gruncie poprzednio obowiązujących przepisów polskich, tj. ustawy z 31 stycznia 1980 o ochronie i kształtowaniu środowiska (Dz. U. 1994 Nr 49, poz. 196 ze zm.) była podstawowym łącznikiem między ochroną środowiska (konstytucyjnie zwanego wtedy „naturalnym”) a ochroną nieruchomości zabytków kultury [3]. Co więcej, w obowiązującym stanie prawnym ochrona zabytków znajduje swoje miejsce także w aktach prawnych odnoszących się wprost do ochrony środowiska.

Problematyka zabytków w Prawie ochrony środowiska

Podstawowy w naszym systemie prawnym akt odnoszący się do ochrony środowiska, jakim jest ustawa z 27 kwietnia 2001 Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2008 Nr 25, poz. 150 ze zm.), w art. 4 pkt 39 definiuje środowisko jako ogół elementów przyrodniczych, w tym także przekształconych w wyniku działalności człowieka, a w szczególności powierzchnię ziemi, kopaliny, wody, powietrze, krajobraz, klimat oraz pozostałe elementy różnorodności biologicznej, a także wzajemne oddziaływania pomiędzy tymi elementami. Jest to definicja o charakterze przyrodniczym i trudno byłoby utrzymywać, że zabytki są komponentami tak rozumianego środowiska. Co najwyżej można by zabytki włączać w pojęcie krajobrazu, przy założeniu, że krajobraz rozumiemy raczej wedle koncepcji architektonicznej (wizualnej) niż

przyrodniczej. Jednakże zabytki są przedmiotem ochrony także na gruncie Prawa ochrony środowiska w tej jego części, która traktuje o uniwersalnym prewencyjnym instrumencie ochronnym, jakim jest *ocena oddziaływania na środowisko* rozumiana jako procedura prowadzona z udziałem społeczeństwa. Aby się o tym przekonać, wystarczy sięgnąć do przepisów działu VI „Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko” w tytule I „Przepisy ogólne” Prawa ochrony środowiska. W art. 40 ustawodawca uregulował tzw. *strategiczne oceny oddziaływania na środowisko*, tj. oceny odnoszące się do projektów koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, projektów planów zagospodarowania przestrzennego, projektów strategii rozwoju regionalnego, projektów polityk, strategii, planów lub programów w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystania terenu. Jeżeli projekt odpowiada kryteriom wskazanym w ustawie, to organ administracji opracowujący projekt dokumentu lub wprowadzający zmiany do przyjętego już dokumentu, jest obowiązany sporządzić prognozę oddziaływania na środowisko, która według art. 41 ust. 2 pkt 6 powinna określać, analizować i oceniać przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na środowisko, a w szczególności na: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki – z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy. W przytoczonym przepisie ustawodawca wprost zaliczył zabytki do elementów środowiska.

Do tego kierunku myślenia ustawodawca nawiązał w kolejnych przepisach Prawa ochrony środowiska dotyczących *ocen oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć*. I tak stosownie do art. 47 w postępowaniu w sprawie oceny oddziaływania na środowisko określa się, analizuje oraz ocenia:

- 1) bezpośredni i pośredni wpływ danego przedsięwzięcia na:
 - a) środowisko oraz zdrowie i warunki życia ludzi,
 - b) dobra materialne,
 - c) zabytki,
 - d) wzajemne oddziaływanie między czynnikami, o których mowa w lit. a)–c),
 - e) dostępność do złóż kopaliny,
- 2) możliwość oraz sposoby zapobiegania i ograniczania negatywnego oddziaływania na środowisko,
- 3) wymagany zakres monitoringu; w tym przepisie ustawodawca wprawdzie nie włączył zabytków do ochrony środowiska (zabytki pod lit. c/, środowisko pod lit. a/), ale możliwy wpływ na zabytki uznał za przedmiot oceny oddziaływania na środowisko.

Rozwinięciem tej regulacji jest art. 52 ust. 1 pkt 2a, który jako obligatoryjny element raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko (raport nie jest oceną, ale jest podstawą oceny) wskazuje na opis istniejących w sąsiedztwie lub w bezpośrednim

zasiegu oddziaływania planowanego przedsięwzięcia zabytków chronionych na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Szczególny wymóg w odniesieniu do dróg będących przedsięwzięciami mogącymi znacząco oddziaływać na środowisko, dla których raport sporządza się obligatoryjnie, zawiera pkt 7a w art. 52 ust. 1. Otóż raport musi zawierać:

a) określenie założeń do:

- ratowniczych badań zidentyfikowanych zabytków znajdujących się na obszarze planowanego przedsięwzięcia, odkrywanych w trakcie robót budowlanych,
- programu zabezpieczenia istniejących zabytków przed negatywnym oddziaływaniem planowanego przedsięwzięcia oraz ochrony krajobrazu kulturowego,

b) analizę i ocenę możliwych zagrożeń i szkód dla zabytków chronionych na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w szczególności zabytków archeologicznych, w obrębie terenu, na którym ma być realizowane przedsięwzięcie.

Tak więc, niezależnie od tego, że autorzy dzieł naukowych poświęconych prawnej ochronie środowiska nie włączają ochrony zabytków do ochrony środowiska, ustawodawca dostrzegł konieczność ochrony zabytków także w ramach prawa ochrony środowiska, wprowadzając tylko w jego fragmencie, jakim są procedury oceny oddziaływania na środowisko, ale we fragmencie kluczowym dla ochrony środowiska. Jeżeli w procedurach ocen oddziaływania na środowiska ustawodawca nakazuje uwzględnienie ochrony zabytków, to tym samym oceny te służą ochronie walorów turystycznych, których źródłem są zabytki. W przytoczonych przepisach ustawodawca albo wprost odsyła do ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, albo posługuje się pojęciami występującymi w tej ustawie, jak zwłaszcza pojęciami krajobrazu kulturowego i zabytku archeologicznego. Dlatego ta ustawa ma fundamentalne znaczenie prawne.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Podstawowa w naszym systemie prawnym ustawa z 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 ze zm.) określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków.

Z punktu widzenia walorów turystycznych na uwagę zasługują następujące rozwiązania przyjęte w tej ustawie.

Po pierwsze, zdefiniowanie dwóch pojęć mających w tym zakresie znaczenie najzupełniej fundamentalne:

- 1) krajobraz kulturowy – przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze (art. 3 pkt 14),
- 2) otoczenie – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych (art. 3 pkt 15).

Po drugie, wskazanie form ochrony zabytków, którymi według art. 7 są:

- 1) wpis do rejestru zabytków,
- 2) uznanie za pomnik historii,
- 3) utworzenie parku kulturowego,

4) ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Po trzecie, przyjęcie założenia, przewijającego się w licznych przepisach ustawy, że zabytek jest chroniony wraz z jego otoczeniem.

Ochrona walorów turystycznych jest realizowana w ramach ochrony zabytków, ale zwłaszcza w ramach ochrony krajobrazu kulturowego. W piśmiennictwie zwrócono uwagę, że jeśli chodzi o ochronę samego zabytku, to sprawą zasadniczą jest, aby zabytek był autentyczny. Inaczej ma się sprawa z krajobrazem, który z definicji nie jest substancją, lecz fizjonomią. Odbudowany zabytek może być z powodzeniem składnikiem historycznego krajobrazu kulturowego, mimo że nie jest autentyczny. Wartość krajobrazowa takiego obiektu jest często jednym z podstawowych argumentów przemawiających za jego rekonstrukcją [4].

Formy prawne ochrony zabytków

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wyróżnia cztery formy prawne ochrony zabytków, które wymagają odrębnego omówienia.

1. Wpis do rejestru zabytków

Według art. 9 ustawy do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru. Jeżeli do rejestru wpisuje się historyczny układ urbanistyczny, ruralistyczny lub historyczny zespół budowlany, to można również wydać decyzję o wpisie do rejestru zabytków nieruchomości wchodzących w skład tych układów lub zespołu.

Wpisanie zabytku do rejestru pozwala na stosowanie środków o charakterze administracyjnym mających chronić zabytek także przed takimi zmianami, które mogłyby zmniejszyć jego atrakcyjność turystyczną. Takie środki są przewidziane zarówno w ustawie o ochronie zabytków, jak i w innych ustawach. Jeśli chodzi o samą ustawę o ochronie zabytków, to należy wskazać przede wszystkim na przewidziany w art. 36 wymóg pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru (ust. 1 pkt 1) oraz na wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku (ust. 1 pkt 2), na zmianę przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru (ust. 1 pkt 9) oraz na podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru (ust. 1 pkt 11). Pozwolenia takie mogą określać warunki, które zapobiegą uszkodzeniu lub zniszczeniu zabytku (ust. 3). Dalej należy wskazać na możliwość interwencji wojewódzkiego konserwatora zabytków w razie wykonywania lub wykonania bez jego pozwolenia lub w sposób odbiegający od zakresu i warunków określonych w pozwoleniu prac konserwatorskich, restauratorskich lub badań przy zabytku wpisanym do rejestru albo robót budowlanych przy zabytku bądź w jego otoczeniu bądź innych działań ustawą określonych, w tym takich, które mogą prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru. Interwencja ta może mieć formę:

- 1) decyzji o wstrzymaniu wykonywania prac, robót lub działań, jeżeli są one wykonywane bez pozwolenia lub z naruszeniem warunków pozwolenia (art. 43),

2) decyzji nakazującej przywrócić zabytku do pierwotnego stanu albo zobowiązującej do doprowadzenia zabytku do jak najlepszego stanu we wskazanym sposobie i w określonym terminie (art. 45), jeżeli takie prace, roboty lub działania zostały już wykonane.

Wreszcie trzeba wspomnieć o art. 49, który upoważnia wojewódzkiego konserwatora zabytków do wydania decyzji nakazującej osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do korzystania z zabytku wpisanego do rejestru, wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu albo ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązaniowego, przeprowadzenie prac konserwatorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku, jeżeli jest to niezbędne ze względu na zagrożenie zniszczeniem lub istotnym uszkodzeniem tego zabytku.

Zrozumiałe jest, że wszystkie te środki zostały w ustawie o ochronie zabytków pomyślane nie jako środki chroniące akurat walory turystyczne zabytku, lecz jako środki służące ochronie substancji zabytkowej i widoku na zabytki, ale zastosowanie tych środków jest jednocześnie z natury swej instrumentem chroniącym walory turystyczne.

Jeśli chodzi o inne ustawy, to należy wskazać przede wszystkim na art. 83 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody, który przyznaje wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków kompetencje do wydawania zezwoleń na usuwanie drzew i krzewów z terenu nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków. Jeżeli zatem wojewódzki konserwator zabytku uzna, że usunięcie drzew lub krzewów z nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków mogłoby zmniejszyć wartość estetyczną zabytku, to odmówi wydania takiego zezwolenia, co w pewnych sytuacjach można ocenić także jako instrument ochrony walorów turystycznych.

2. Uznanie za pomnik historii

Na podstawie art. 15 ustawy Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury, może rozporządzeniem uznać za pomnik historii zabytek nieruchomy wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury. Taką możliwość przewidywała także poprzednia ustawa o ochronie dóbr kultury po nowelizacji z 1990 r. Na gruncie obu ustaw Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej uznał za pomniki historii kilkadziesiąt obiektów, wśród których znajdują się m.in. zespół katedralny we Fromborku, pole bitwy na Westerplatte, krajobraz kulturowo-przyrodniczy Góry św. Anny, park pielgrzymkowy Kalwarii Zebrzydowskiej, historyczny zespół miasta Krakowa, Park Mużakowski w Łęknicy, kopalnia rud srebrnożelaznych w Tarnowskich Górach, zespół historycznego centrum Wrocławia, Kanał Augustowski, wrocławska Hala Stulecia. Szczególną ochronę uzyskuje pomnik historii, jeżeli zostanie wpisany na „Listę dziedzictwa światowego” prowadzoną na podstawie Konwencji UNESCO w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjętej w Paryżu 16 listopada 1972 (polski tekst konwencji w Dz. U. 1976 Nr 32, poz. 190). Na takiej liście znajduje się kilkanaście obiektów polskich, wśród nich m.in. Stare Miasto w Krakowie, kopalnia soli w Wieliczce, manierystyczny zespół architektoniczno-krajobrazowy oraz park pielgrzymkowy w Kalwarii Zebrzydowskiej, kościoły pokoju w Jaworze i Świdnicy, sześć drewnianych kościołów południowej Małopolski.

Uznanie obiektu za pomnik historii, a zwłaszcza umieszczenie go na liście światowego dziedzictwa nie tylko dodaje splendoru

temu obiektowi, ale przede wszystkim nakłada na państwo dodatkowe obowiązki troski o takie obiekty. Należy pamiętać, że wpisanie obiektu na listę światowego dziedzictwa wcale nie oznacza, że ochrona tego obiektu uzyska wsparcie ze środków międzynarodowych. Ochrona takiego obiektu jest nadal obowiązkiem państwa, dopiero wpisanie go na listę światowego dziedzictwa w niebezpieczeństwie powala na ubieganie się o pomoc międzynarodową, ale to dotyczy przede wszystkim państw tzw. „trzeciego” (a może dopiero „czwartego”) świata.

W prawie wewnętrznym uznanie obiektu za pomnik historii bądź też wpisanie go na listę światowego dziedzictwa wyraźnie wzmacnia jego ochronę prawną, pozwala bowiem uznać ten obiekt za mający szczególne znaczenie dla kultury, co zmienia ocenę prawną zniszczenia lub uszkodzenia tego obiektu w kierunku przestępstwa kwalifikowanego z art. 294 § 2 k.k. Zagadnienie to przedstawię w szczegółach w ostatnim odcinku mego cyklu.

3. Utworzenie parku kulturowego

Art. 16 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami upoważnia radę gminy do tego, aby uchwałą (będąca aktem prawa miejscowego w rozumieniu przepisów o samorządzie gminnym) utworzyła – po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków – park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Uchwała rady gminy określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia przewidziane ramowo w art. 17 ust.

1. Ten ostatni wskazuje, że na terenie parku kulturowego lub jego części mogą być ustanowione zakazy i ograniczenia dotyczące:

- 1) prowadzenia robót budowlanych oraz działalności przemysłowej, rolniczej, hodowlanej, handlowej lub usługowej,
- 2) zmiany sposobu korzystania z zabytków nieruchomych,
- 3) umieszczania tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych znaków niezwiązanych z ochroną parku kulturowego, z wyjątkiem znaków drogowych i znaków związanych z ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego, a także umieszczanych przez starostę znaków informujących o ochronie zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru,
- 4) składowania lub magazynowania odpadów.

Utworzony w ten sposób park kulturowy jest rodzajem obszaru specjalnego o własnym reżimie prawnym wyznaczonym zakazami i ograniczeniami wprowadzonymi na podstawie art. 17 ust. 1. Stosownie do art. 16 ust. 3 wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, plan ochrony parku kulturowego. Taki plan wymaga zatwierdzenia przez radę gminy. Według art. 16 ust. 6 dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Park kulturowy nie jest wprawdzie tylko instytucją turystyczną, ale nie ulega wątpliwości, że utworzenia parku kulturowego podkreśla i wzmacnia atrakcyjność turystyczną danego regionu, stąd też utworzenie parku kulturowego uznaję za jeden z instrumentów ochrony zabytkowych walorów turystycznych.

4. Ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego

Według art. 18 ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji podstawowych instrumentów planistycznych, którymi są:

- 1) koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju,
- 2) strategię rozwoju województw,
- 3) plany zagospodarowania przestrzennego województw,
- 4) analizy i studia z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatów,
- 5) strategię rozwoju gmin,
- 6) studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin,
- 7) miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

W tych koncepcjach, strategiach, analizach, planach i studiach:

- 1) uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- 2) określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia ich ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu,
- 3) ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Najważniejszymi instrumentami planistycznymi sporządzanymi w gminach są studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Podstawę ich sporządzania stanowią przepisy ustawy z 27 marca 2003 o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 ze zm.), przy czym studium jest sporządzane obligatoryjnie dla obszaru w granicach administracyjnych gminy, podczas gdy plan miejscowy jest sporządzany w zasadzie fakultatywnie (obligatoryjnie tylko wtedy, gdy wymagają tego przepisy odrębne; takim przepisem odrębnym jest m.in. art. 16 ust. 6 ustawy o zabytkach nakazujący sporządzenie planu miejscowego dla obszarów, na których utworzono parku kulturowy) w zależności od potrzeb gminy i może obejmować część gminy, nawet niewielką. Studium nie jest przepisem gminnym, natomiast plan jest aktem prawa miejscowego. Relacje między tymi instrumentami określa art. 9 ust. 4 ustawy o planowaniu przestrzennym, według którego ustalenia studium są wiążące dla organów gminy przy sporządzeniu planów miejscowych. Uchwała w sprawie studium, mimo że wiąże organ gminy przy realizacji polityki przestrzennej, nie może stanowić podstawy prawnej dla decyzji administracyjnych. W szczególności ustalenia studium nie mogą być podstawą dla decyzji o pozwoleniu na budowę ani decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu [5].

Z mocy samej ustawy o planowaniu przestrzennym zarówno w studium, jak i w planie miejscowym określa się obowiązkowo zasady ochrony krajobrazu kulturowego, dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Te postanowienia zostały rozwinięte przede wszystkim w art. 19 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, według którego w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się w szczególności ochronę:

- 1) zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
- 2) innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
- 3) parków kulturowych.

W studium i planie miejscowym ustala się, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia,

zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.

Najistotniejszą regulację zawiera art. 20 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, według którego projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Jak wskazuje się w piśmiennictwie, rozwiązanie to stanowi konsekwencję wprowadzenia nowej formy ochrony zabytków w postaci konieczności uwzględnienia tej ochrony w opracowaniach przestrzennych wskazanych w art. 18 i 19 ustawy [6]. Przewidziana w art. 20 instytucja uzgodnienia jest szczególną postacią współdziałania między organami w procedurze planowania przestrzennego. Oznacza to, że w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego nie może zostać przewidziane żadne rozwiązanie, które zagrażałoby stanowi zabytków, jeżeli na takie rozwiązanie nie zgodzi się wojewódzki konserwator zabytków. W ten sposób ustawodawca także od strony proceduralnej zapewnia ochronę wartości zabytkowych, co tym samym oznacza, że zapewnia ochronę tych wartości, które jednocześnie są walorami turystycznymi. Wprawdzie strefy ochrony konserwatorskiej mogą być wyznaczane nie tylko w planie miejscowym, lecz także w studium, ale istotne znaczenie prawne uzyskują w planie miejscowym, gdyż wtedy wchodzi w rachubę uzgodnienie przewidziane w art. 20 ustawy.

Ochrona walorów turystycznych w przepisach o muzeach

Ustawa z 21 listopada 1996 o muzeach (Dz.U. 1997 Nr 5, poz. 24 ze zm.) ma już mniejsze, ale także pewne znaczenie dla ochrony walorów turystycznych. Wynika to stąd, że istnienie na danym terenie interesującego muzeum jest także walorem turystycznym.

Według ustawy podmiotami tworzącymi muzeum mogą być ministrowie i kierownicy urzędów centralnych, jednostki samorządu terytorialnego, osoby fizyczne, osoby prawne lub jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej. Podmioty tworzące muzea zostały zobowiązane do:

- 1) zapewnienia środków potrzebnych do utrzymania i rozwoju muzeum,
- 2) zapewnienia bezpieczeństwa zgromadzonym zbiorom,
- 3) sprawowania nadzoru nad muzeum.

Wykonywanie tych obowiązków nie jest, rzecz jasna, ukierunkowane na ochronę walorów turystycznych, ale niejako z istoty swej także ochronę takich walorów może i powinno mieć na uwadze.

LITERATURA

- [1] Stejskal V.: Ochrana zivotniho prostredi a pamatkova pece, [w:] Pravo zivotniho prostredi, pod red. M. Damohorskiego, s. 514–530, Praha 2007
- [2] Kosiciarova S.: Starostlivost o nehnutelne kulturne pamiatky, [w:] S. Kosiciarova a kolektiv, Pravo zivotneho prostredia, s. 248–253, Bratislava 2006
- [3] Radecki W.: Prawo ochrony środowiska w praktyce (100 pytań – 100 odpowiedzi), s. 16–18 Wrocław 1994
- [4] Pawłowska K.: Ochrona krajobrazu kulturowego, [w:] O zabytkach. Opieka – Ochrona – Konserwacja, pod red. T. Rudkowskiego, s. 39, Warszawa 2005.
- [5] Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Komentarz, pod red. Z. Niewiadomskiego, s. 87, Warszawa 2004
- [6] Golat R.: Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Komentarz, s. 43, Kraków 2004